

Popularnonaukowe streszczenie projektu

Celem naukowym projektu jest pogłębiona analiza i ocena skuteczności funkcjonujących instrumentów prawnych dotyczących zarządzania bezpieczeństwem w prawie i polityce azylowej i powrotowej Unii Europejskiej oraz zdefiniowanie prawa do bezpieczeństwa migracyjnego jako prawa III generacji i poziomu jego ochrony prawnej w prawie UE.

Unia Europejska od 2011 r. doświadcza wzmożonego napływu migrantów, zaś od roku 2015 r. mamy do czynienia z realnym kryzysem migracyjnym, skutkującym wjazdem do państw członkowskich Unii 1 382 155 osób poszukujących ochrony międzynarodowej. Z intensywną migracją wiąże się również zagrożenie bezpieczeństwa w różnorodnym wymiarze: społecznym, politycznym czy też kulturowym.

Zgodnie z tezą badawczą projektu istnieje nadrzędna zasada priorytetu bezpieczeństwa mająca zastosowanie zarówno na poziomie kreowania polityki migracyjnej UE, jak i stanowienia prawa migracyjnego w zakresie przyznawania ochrony obywatelom państw trzecich oraz ich powrotów. Jej znaczenie uległo zdecydowanemu wzmocnieniu i silniejszej implementacji na poziomie prawnym w obliczu kryzysu migracyjnego. Ponadto, należy uznać, że istnieje prawo do bezpieczeństwa migracyjnego, które jest prawem III generacji tzw. prawem solidarnościowym w doktrynie praw człowieka. Prawo to ma dwojaki charakter – przede wszystkim chroni społeczeństwo przyjmujące przed zagrożeniami wynikającymi z przepływów migracyjnych. Z drugiej strony, niedobrowolni imigranci mają prawo do bezpiecznego poszukiwania ochrony. Prawo to może być rekonstruowane na podstawie przepisów prawa pierwotnego i wtórnego UE oraz orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości UE w obszarze azylu i powrotów obywateli państw trzecich do krajów pochodzenia, a także orzecznictwa ETPCz. Ochrona prawa do bezpieczeństwa migracyjnego ma pierwszeństwo przed deregulowanymi prawami podstawowymi obywateli państw trzecich w przypadku konfliktu tych praw. Tym samym pewne prawa człowieka przysługujące migrantom – w tym swoboda przepływu – mogą być uchylone ze względu na konieczność zapewnienia bezpieczeństwa procesów migracyjnych i ochronę społeczeństwa przyjmującego.

W projekcie badaniu i analizie oraz interpretacji poddane zostaną: dokumenty polityczne przyjmowane przez Radę Europejską, programy wieloletnie, dokumenty Komisji Europejskiej oraz akty prawne budujące system prawa azylowego (WESA czyli Wspólny Europejski System Azylowy – dyrektywy, rozporządzenia, inne akty prawa wtórnego) i system prawa w zakresie powrotów obywateli państw trzecich do krajów pochodzenia. Ponadto analizowane będą akty prawne i akty wykonawcze stanowiące podstawę działania dwóch głównych Agencji Migracyjnych UE – Frontexu i EASO, a także orzecznictwo Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i wybrane orzecznictwo Europejskiego Trybunału Praw Człowieka.

Badania przewidziane w projekcie obejmą początkowo analizę dotychczas funkcjonującego standardu priorytetu bezpieczeństwa w polityce azylowej i powrotowej i zdefiniowanie zakresu pojęciowego zasady zarządzania bezpieczeństwem, analizę ewolucji zastosowania zasady bezpieczeństwa migracyjnego po 2011 r. i analizę kreacyjnej roli Rady Europejskiej w obrębie polityki migracyjnej. Następnym etapem badań będzie zdefiniowanie i stworzenie modelu prawa do bezpieczeństwa migracyjnego jako prawa III generacji czyli prawa kolektywnego. Analiza obejmie również badanie zależności pomiędzy wzmocnieniem polityki bezpieczeństwa migracyjnego a osłabieniem ochrony praw podstawowych migrantów w obowiązującym obecnie instrumentarium prawnym. Projekt zakłada też badanie implementacji ustrojowej zasady bezpieczeństwa migracyjnego w kompetencje administracji unijnej, zwłaszcza zaś w działalności agencji migracyjnych UE: Frontex i EASO oraz EU – lisa i analizę orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej w obszarze Przestrzeni Wolności, Bezpieczeństwa i Sprawiedliwości, celem zdefiniowania orzeczniczego standardu prawa do bezpieczeństwa migracyjnego.

Rezultaty badań będą miały istotny wpływ na europejskie prawo migracyjne i prawa człowieka. Umożliwią one pogłębioną analizę funkcjonowania zasady zarządzania bezpieczeństwem migracyjnym oraz wykazanie rzeczywistego funkcjonowania prawa do bezpieczeństwa migracyjnego jako prawa człowieka III generacji (prawa kolektywnego). Efekty projektu będą stanowiły element międzynarodowej dyskusji na temat bezpieczeństwa prawnego w dobie europejskiego kryzysu migracyjnego oraz przyszłości migracji europejskich i towarzyszących prawu migracyjnemu gwarancji ochrony.